

Transskription af:

Kærlighedshistorie

S2E7. N.F.S. Grundtvig og Marie Toft:

Præst forelskede sig i en 30 år yngre kvinde

Vært og idé: Pernille Brunse.

Tilrettelæggere: Pernille Brunse og Emma Juul.

Medvirkende: Birgitte Stoklund Larsen, teolog og forfatter til bogen

”Paradissskyggen - Med Grundtvig i kærlighed og krise”.

Redaktør: Rikke Caroline Carlsen.

Intro: Du lytter til en podcast fra Nationalmuseets mediehus Vores tid.

Pernille Brunse: Året er 1851. Det er sommer og Nikolai Frederik Severin Grundtvig er på besøg hos Marie Toft på Rønnebæksholm Gods på Sydsjælland. De to spadserer sammen gennem det grønne, bakkede landskab og taler om livet, kærligheden og religion. Og om Grundtvigs første hustru, som netop er død og har gjort ham til enke. Lisa Marie har været i mange år. Ved en lille skråning sætter de to sig i græsset. De 30 års aldersforskel ses i Grundtvigs grå hår og lidt krumme holdning, men hans øjne stråler af livskraft, længsel og begær, og som i usagt enighed læner de sig frem for at forenes i det første kys. Et kys, som Grundtvig senere skriver om, mindes og ophøjer til det nærmest guddommelige i sine tekster, da Marie pludselig dør efter kort tids samliv. Men var kærligheden virkelig så storslået? Eller skabte Maries tidlige død en overromantiseret kærlighedsfortælling i hovedet på den gamle Grundtvig? Velkommen til Kærlighedshistorie. Mit navn er Pernille Brunse. I den her podcastserie dykker jeg ned i de største og mest fascinerende kærlighedshistorier gennem tiden. Jeg håber, du er lige så kærlighedslysten som mig. Velkommen til dig. Birgitte Stoklund Larsen.

Birgitte Stoklund Larsen: Tak skal du have.

Pernille Brunse: Du er teolog, tidligere leder af Grundtvigakademiet og forfatter til bogen 'Paradissskyggen' om Grundtvigs kærlighedsliv og især med fokus på hans anden kone, Marie Toft, og den sorg, som hendes tidlige død udløste i ham. Og det er selvfølgelig lige præcis det par, vi to skal tale om i dag. De fleste danskere kender Grundtvig fra Den Danske Salmebog og højskolebevægelsen. Hvor meget gik han egentlig op i kærlighed, Birgitte.

Birgitte Stoklund Larsen: Han gik utrolig meget op i kærlighed. Altså både den fysiske kærlighed. Han var gift tre gange. Men jo også i den kristne kærlighed. Kærligheden fra Gud. Man kan sige, at kærligheden er et kæmpestort tema hos Grundtvig. Men, men, men. Han er virkelig også et følsomt menneske, som ikke er bange for at give sine følelser udtryk.

Pernille Brunse: Og nogle af de følelser, dem skal vi dykke ned i i dag sammen, fordi salmedigteren, præsten, forfatteren. Man kan give ham mange titler. Nikolaj Frederik Severin Grundtvig og hans 30 år yngre hustru Marie Toft. De var gift fra 1851 til 1854, hvorefter Marie hun ulykkeligvis dør. Historien om de to bliver jo meget ofte fortalt som den store kærlighedshistorie, Birgitte. Men i dag vil jeg gerne lige prikke lidt til det og spørge lidt kritisk ind til, om kærligheden mellem dem egentlig var så storslået, eller om døden og sorgen også var en mulighed for sådan en følsom mand som Grundtvig til at dyrke forholdet og skabe en fortælling, som slet ikke kunne stå mål med virkeligheden. Og vi skal blandt andet læse højt fra Grundtvigs utroligt smukke begravelsestale til Marie og se, hvad vi kan finde i den. Inden du lige fortæller os om parrets første møde og deres forelskelse. Så må du meget gerne præsentere vores hovedpersoner, og jeg synes, vi skal starte ved det navn, de fleste af os kender, Grundtvig. Men kan du ikke lige sådan sige hvorfor er han egentlig så vigtig en person i danmarkshistorien?

Birgitte Stoklund Larsen: Jamen, han er jo en mand, der har blandet sig i det meste i 1800-tallet. Altså, han er født i 1783, altså før den franske revolution, som han hørte om som 6-årig i præstegården i Udby på Sydsjælland. Og så er han uddannet teolog. Han blev kandidat i en meget ung alder og var altså også som barn et utrolig videbegærlig barn. Og han sugede til sig af alt, han var... Han var... I en periode var han bibel fundamentalist. Han var folkeoplyser og grundlagde altså tankerne bag højskolebevægelsen. Han sad i Folketinget og har skrevet over 1500 salmer og har haft en kæmpe betydning for både kirken og demokratiet og landet. Der er simpelthen ikke den ting, han ikke har engageret sig i. Der er nogen, der siger, at han har været ligesom et et oliefyr, der står nede i kælderen på Danmark og pumper inspiration ud. Og det, der er rigtig mange steder, man kan spore hans inspiration både i samfundsliv og skole og kirke. Og ja.

Pernille Brunse: Og så var han også, som du beskrev her i starten, en meget følsom mand og en mand, som elskede kærligheden og skrev om kærligheden. Og dyrkede kærligheden selv gennem sine tre ægteskaber. Inden vi kommer til den kvinde, du mener er hans største kærlighed, så fortæl mig også lige. Grundtvig var jo i perioder af sit liv ramt af en eller anden form for psykisk sygdom. Altså hvad ved vi om hans mørke sider?

Birgitte Stoklund Larsen: Altså, jeg har faktisk, da jeg skrev min bog, der talte jeg med en psykiater. Han han. Han sagde, at han mente ikke, der var tvivl om, at Grundtvig var bipolar. Altså han havde nogle meget maniske perioder og nogle meget, meget sorte perioder. Men, men, det er jo rigtig vigtigt at understrege, at altså at Grundtvig er meget, meget, meget mere end sin diagnose. Og i virkeligheden er det næsten det mindste, der er at sige om Grundtvig, fordi han er så fantastisk produktiv og engageret. Og jo et lysende eksempel på, at selv om man har nogle psykiske udfordringer, så skal man altså bare derudaf.

Pernille Brunse: Jamen, lad os da komme derudaf sammen med den her unge, videbegærlige præst fra Sydsjælland. N.F.S. Grundtvig. Og lad os zoome ind på hans kærlighedsliv i sine 20'ere der møder han sin første kone, Lise Blicher, og sammen får de tre børn. De er gift i ca. 40 år frem til, at Lise hun dør af sygdom, og i sin begravelses tale til hende siger han lidt bemærkelsesværdigt, at de to har delt både gode og dårlige tider. Men mest af det sidste. Av. Men om han refererer til, at deres kærlighedsliv var dårligt, eller om han tænker på, at han selv ofte var arbejdsløs i de år de var sammen og kæmpede med at få tildelt en kirke og udøve sit virke som præst, det ved jeg ikke. Men summa summarum Grundtvig bliver enkemand i en alder af 68 år og er nu klar til at møde vores kvindelige hovedperson, nemlig den 30 år yngre Marie Toft. Og måske tænker du, at Grundtvig han først møder hende efter Lises død. Men det er ikke helt korrekt. Marie og Grundtvigs veje har allerede krydset hinanden, da hun ofte sidder i menigheden om søndagen når Grundtvig holder sine sagnomspundne og populære prædikener i den kirke, er han nu langt om længe har fået tildelt. Nemlig Vartov Kirke i København. Men hvem er den her, Marie Toft egentlig?

Birgitte Stoklund Larsen: Ja, Marie Toft. Hun er jo også enke. Hun. Hun var gift med en mand, der hed Harald Toft, en jurist, som som havde godset Rønnebæksholm ved Næstved. Og han dør på et tidspunkt, da hun venter deres datter. Så hun bliver enke i en ret ung alder, men driver det der gods. Så hun har været en ganske manøvredygtig kvinde, som ligesom kunne kunne drive et gods simpelthen, hvilket ikke har været let på det tidspunkt.

Pernille Brunse: Nej, når du skal drive et gods, så tænker man altså. Der har været masser af mennesker, der har arbejdet på godset. Der har skullet sørges for mad og løn og omsætning til det store gods, ligesom at drive en virksomhed.

Birgitte Stoklund Larsen: Fuldstændig. Fuldstændig.

Pernille Brunse: Og lad os så springe lidt hen til deres første møde, fordi det er jo et skønt sted i enhver kærlighedsfortælling. Fortæl, hvad vi ved om, hvornår de både ser hinanden første gang og taler sammen første gang.

Birgitte Stoklund Larsen: Altså det vi ved, er, at Marie Toft. Hun begynder at komme i Vartov, hvor Grundtvig var præst og deltog i gudstjenesterne dér og var glad for det. Og så

i midten af 1840'erne der... Der har de en samtale, og det er den første samtale. Grundtvig, han kan huske, at de har haft. Og det er Marie, der opsøger Grundtvig for at få en snak om de gudelige vækkelser. Og historien går, at det var en rimelig ophedet diskussion, de havde. Grundtvig var på det tidspunkt ikke voldsomt betaget af af de gudelige vækkelser. Men det var Marie. Hun holdt vækkelsesmøder i kælderen på sit gods. Og hun ville gerne have den store mand Grundtvig til at lyse det i guld og køn og engagere sig i den sammenhæng.

Pernille Brunse: Og fortæl lige, Birgitte gudelige vækkelser. Det lyder jo helt okkult og nede i kælderen under et gods. Hvad er det? Hvad var det?

Birgitte Stoklund Larsen: Jamen, det var jo. De her vækkelsesbevægelse i 1800 tallet, altså hvor lægfolk mødtes og sang salmer og bad og holdt kristelige møder kan du sige.

Pernille Brunse: Okay? Så det var i kristendommens navn. Ikke noget okkult.

Birgitte Stoklund Larsen: Ikke noget okkult. Nej, nej.

Pernille Brunse: Og der ved vi så, at deres første møde er hende, der opsøger ham for at fortælle og tale om de her vækkelser. Guddommelige vækkelser.

Birgitte Stoklund Larsen: Gudelige gudelige, gudelige vækkelser.

Pernille Brunse: Og. Men inden da har hun set ham. Men han har jo en hel menighed. Han har sin egen kirke i København, Vartov Kirke, og det er jo ikke. Han har ingen erindring om, at han har siddet nede i menigheden. Men hun husker ham. Men det er først, da de mødes i hans hjem og har denne her samtale, at det rigtige første møde finder sted, ved vi så, om de bliver forelskede der? Er der nogen af dem, der skriver det eller siger det?

Birgitte Stoklund Larsen: Altså, det er Grundtvig, der skriver i det forhold. Marie skriver ikke særlig meget. Ikke som vi har overleveret i hvert fald. Men, men, Grundtvig. Han skriver et lille digt. Ikke så længe efter deres deres møde. Og hvor han skriver noget om at venskab ånder kærlighed. Og det tror jeg, man må sige, at det var det et venskab, der gjorde. Det blev et et meget nært venskab. Og de korresponderede sammen regelmæssigt. Man mener, at der har været månedlige udvekslinger. Og man har ikke gemt denne her korrespondance, hvilket jo ellers ville være meget interessant at dykke ned i.

Pernille Brunse: Den gad jeg godt have fingre i.

Birgitte Stoklund Larsen: Jeg også godt. Altså det eneste man har. Det er, at man har et udkast til et brev, Grundtvig har skrevet til Marie, hvor han skriver noget i retning af at at han synes, hun skriver lidt lidt for køligt. Som om der ikke er nogen anden relation mellem dem, end der kan være mellem enhver anden kvinde og en politiker. Og når hun ikke kan skrive bare et enkelt kærligt ord, hvordan skal hun så have tid til at læse kærlighedsbreve, så pakkede som dem han skriver, står der i dette udkast. Altså, han er en mand af mange ord, og hun har ikke så mange ord.

Pernille Brunse: Men ved vi, at hun bliver forelsket?

Birgitte Stoklund Larsen: Men man må jo gå ud fra at at hun vil ham, når hun gifter sig med hende, med ham. Og man kan sige, at hun er jo ikke en kvinde, der behøver en mand, sådan set fordi hun har det der gods, som hun driver.

Pernille Brunse: Jeg kan ikke lade være at tænke, Birgitte, fordi vi skal lige berøre den der aldersforskel. Jeg ved godt, at vi er i 1850'erne, men stadigvæk 30 år. Det er meget. Og Grundtvig, han er jo præst i en meget populær kirke. Han er generelt blevet en ret feteret mand her på sine gamle dage. Kan det ikke også have påvirket hendes følelser, at man ser det her idol? Vi kan jo alle sammen blive draget af mennesker, der har ordet i sin magt, og som andre folk beundrer. Og at han så også, jeg kan ikke tænke, at han så udnyttede den situation lidt. Han var jo en ældre herre, og mænd har et begær. Og så står der den unge kvinde, der bare synes, man er pisse klog. Altså det der, fordi der er den der 30 års aldersforskel, og det er meget op til en 60 årig. Og en 30 årig. Ja.

Birgitte Stoklund Larsen: Jo, det kan man jo ikke udelukke, at der. Altså hvad ved man om hvad der er af af udenoms ting, der påvirker deres forhold? Det kan man jo ikke vide. Jeg tror også, at man altså man grinte lidt af Grundtvig, fordi der ligesom var gået ild i ham. Altså sådan. Han skriver meget henført om deres om deres kærlighed, og jeg kan ikke huske, om det er Ingemann eller en af de andre, som som siger, at han går under navnet Den gamle kur mager, altså at han at han har været et ulige forhold. Deres snak i konversationsverdenen, som det hedder.

Pernille Brunse: Så jeg er ikke den eneste der tænker det?

Birgitte Stoklund Larsen: Nej, du er ikke den eneste, der tænker det. Det har man også tænkt dengang.

Pernille Brunse: At han var lidt en gammel gris for at sige det ligeud, Birgitte. Altså en gammel mand, der havde et begær efter en ung, tryllebundet kvinde i menigheden.

Birgitte Stoklund Larsen: Jo, det kan. Sådan kan man godt tolke det. Men, men så, så gør man også lidt Marie til et offer. Og jeg synes faktisk, at det som den ligeværdighed, som er så Grundtvigs ord, vi har den ligeværdighed. Men den er jo, den er jo meget stor. Og altså, han opfatter hende simpelthen som en ligeværdig kvinde.

Pernille Brunse: Aldersforskel eller ej, nu vil jeg gerne springe frem til parets forlovelse og den tid, hvor deres kærlighed endelig kan udfolde sig. Grundtvigs første kone bliver lagt i jorden i januar 1851, og allerede i sommeren 1851 deklarerer Marie og Grundtvig deres kærlighed og forlovelse. Og hvis du husker startscenen i podcasten, hvor de to spadserer en tur i skoven omkring Rønnebæksholm Gods en solrig sommerdag, så forestiller jeg mig, hvordan fuglene har fløjtet, og de to er gået gennem skoven, fordybet i samtale, og til sidst har kærligheden mellem dem ikke kunne holdes tilbage. Og de to har kysset hinanden. Et kys, som Grundtvig ophøjer til noget nærmest åndeligt i sine mange tekster om Marie.

Birgitte Stoklund Larsen: Det åndelige og det fysiske hænger utrolig tæt sammen hos Grundtvig. Altså, han kan simpelthen ikke. Han skiller det ikke ad, og det tror jeg. Eller det synes jeg, at nogle af de digte, han skriver, i hvert fald peger i retning af.

Pernille Brunse: De blev gift, de to altså Marie og Grundtvig kort tid efter hans første kone dør. Og som du også nævnte, er sladder i byen. Hans tre egne børn synes jo heller ikke, det er særlig fedt, at far skal giftes. Kort tid efter mors død og med så ung en kvinde. Så de er også imod det. Men Grundtvig og Marie de er ligeglade. De fortsætter deres ud af deres kærlighedsrejse her og Grundtvig han sætter ord på nogle eller mange af sine følelser for Marie og jeg synes lige, vi skal høre et lille bitte digt, som er indspillet som sang. Det er på Maries 36 års fødselsdag. Der skriver han det berømte digt 'Hvad er det, min Marie?' Og den har Povl Dissing indspillet her. Og den kan vi lige høre en lille bid af. Fordi den er så smuk.

Poul Dissing synger: "Hvad er det min Marie, som gør det at vi to. Vi tale eller tie på faner og i ro. Os føle vi os sammen som kirken og dens amen. Som præst og menighed. Som præst og menighed."

Pernille Brunse: Hvad er det Grundtvig han fortæller om hans følelser til Marie i denne her lille dette lille digt?

Birgitte Stoklund Larsen: Jamen, det er jo altså den der store samstemthed, som de har, at de altså kan tale eller tie altså sammen, og at de deler troen, altså den, den der store,

det store fællesskab, de er virkelig og dog mødes i et kys som han altså der er både altså både den fælles tro og den fælles fysiske kærlighed. Og det er sikkert også derfor, det er blevet så så elsket en sang.

Poul Dissing synger: "Dog mødes i et kys."

Pernille Brunse: Og han lykkes faktisk med at gøre hende gravid, jo, det gør han, fordi i 1854, da føder Marie en velskabt dreng, der bliver deres første og eneste barn sammen, fordi hun kommer fint igennem fødslen. Men et par uger efter, der udvikler hun en brystbetændelse, som ender med at tage livet af hende. Meget tragisk. Hun er 40 år gammel, da hun dør. Og der har de så nået tre års ægteskab. Hvordan reagerer Grundtvig på Maries tidlige død?

Birgitte Stoklund Larsen: Han bliver ked af det. Altså simpelthen. Og vi har jo. Vi har jo hans hans begravelsestale, hvor han jo altså taler om, at han ikke vil være bitter. Altså han han har mindet om Marie, og han har et håb om, at de skal ses igen 'I huset, på de evige høje', som han siger. Altså de skal ses i Paradis igen. Og han han er meget påvirket af det tab. Altså, man kan ligefrem se det på ham er der nogen, der mener, at det er i perioden efter Maries død, at han tillægger sig skæg simpelthen fordi det var en. Det var en stor opgave for en mand at holde sig glatraget der, så. Så det er egentlig i de år, at han bliver rigtig gammel, kan du sige. Og der er en af hans venner, der besøger ham og får indtryk af et trist enkemandsliv, som han siger? Så han er meget påvirket af det, og han forsøger også. At komme overens med hendes død. Altså, han er jo meget. Han er jo en mand af mange ord, og det bruger han også til at komme overens med hendes død. Og han skriver simpelthen over 20 digte til Marie efter hendes død. Hvad vil man råde en mand i dag til, der har mistet sin kone? Ja, man ville råde ham til at opsøge en psykolog eller en præst, hvis han var ked af det. Men Grundtvig, han gør noget andet. Han går simpelthen i dialog med Vorherre.

Pernille Brunse: Og han har også en direkte linje?

Birgitte Stoklund Larsen: Han har simpelthen en direkte linje. Og han han beskriver, hvordan han er i snak med Vorherre om, at han har taget Marie. Og altså Gud har simpelthen fået øje på Marie hun er en blomst, der dufter alt for dejlig til de jordiske haver og synger alt for skønt hertil, Så han har simpelthen taget hende tilbage, og 'hun har hele tiden været min' siger Vorherre til Grundtvig.

Pernille Brunse: Hun... Hun blev begravet i Vartov Kirke mandag den 17. juli 1854. Og det er faktisk Grundtvig selv, der med, tænker jeg, bævende stemme holder begravelsestalen ved den her fine trækiste, hvor Marie ligger i: "Hun er død fra denne verden. Hun, som ikke blot var mine øjnes lyst, men som mit hjerte og min sjæl hængte ved af al dens styrke. Og

sorgen taler for sig selv, sorgens sande sprog af suk og tårer, og de vil aldrig mangle, så længe han vandrer hernede den gamle mand, hvis alderdoms støtte hun var." Og så fortsætter den. Men jeg vil godt lige spørge lidt ind til det der med alderen igen, for han italesætter det jo så også selv. Han omtaler nemlig sig selv som den gamle mand og Marie som en alderdomsstøtte.

Birgitte Stoklund Larsen: Ja.

Pernille Brunse: Er det ikke lidt pudsigt?

Birgitte Stoklund Larsen: Jo altså, det er det jo. Men igen, han har ikke. Han har. Han ved godt, at han ikke er ung med de unge, han han er. Han er. Han står ved sin alder, kan du sige.

Pernille Brunse: Han er jo 70 da Marie dør, og hun er 40, så han er jo også lige blevet far til den her søde lille dreng i en meget høj alder. Hvordan påtager han sig den opgave?

Birgitte Stoklund Larsen: Jamen, han er meget, meget glad for den lille Frederik, som han kommer til at hedde. Og han ser simpelthen altså Marie i drengens øjne. Så de har et meget nært forhold, Grundtvig og sønnen Frederik der.

Pernille Brunse: Og man siger jo Birgitte så, at tiden læger alle sår. Men glemmer Grundtvig Marie, efterhånden som årene går, for han bliver jo næsten 90 år gammel. Han lever næsten 20 år mere efter Maries død. Men glemmer han Marie?

Birgitte Stoklund Larsen: Han glemmer ikke Marie. Altså Søren Kierkegaard. Han har den her tanke om, at det er en kærlighedens gerning at erindre en afdød. Og det må man sige, at det er noget. Det er en kærlighedens gerning, som Grundtvig, han virkelig gør i forhold til Marie. Altså han han digter om hende, og det er, som om hun står mere og mere klart for ham. Altså, han oplever, at at hun er med ham, når han holder gudstjeneste i Vartov. Og faktisk at hun er endnu mere med ham nu. Hun er i himlen, end hun var, da hun var på Rønnebæksholm. Og han han skriver om, hvordan han oplever, at de går i kirke sammen. Og hun synger med med en røst fra Paradis.

Pernille Brunse: Så han kan næsten høre hende. Og fornemme hende mere inde i sit eget hoved, efter at hun er død.

Birgitte Stoklund Larsen: Ja, det er i hvert fald det, han giver udtryk for. Der er et meget, meget stærkt nærvær.

Pernille Brunse: Og jeg vil godt lige læse et andet digt op fra circa 1856, altså også et par år efter hun er død. Der skriver han om, at han har mødt hende igen lyslevende, hvor vi kan læse første vers: "Min Marie, Ja, du søde, så jeg mødte dig til sidst. Du er mere ej blandt de døde. Du er her såvel som hist. Hist, i lys og her i løn hos din mand og hos din søn." Det er jo også, at han skriver det her med, at du er nu mere iblandt de døde. Du er her hos os. Ja.

Birgitte Stoklund Larsen: Jeg har jo holdt en del foredrag om, om Grundtvig og Marie og folk der har mistet. Kan rigtig godt genkende den her fornemmelse af, at den døde er hos dem. For nogle år siden ville man måske have kaldt det en neurotisk sorg, men det er jo ikke sådan, at denne her sorg holder ham fra alt mulig engagement. Han er jo medlem af Folketinget og så videre og så videre. Kaster sig ud i alt, samtidig med at han har denne her store sorg over hans død.

Pernille Brunse: Jeg kan ikke lade være at tænke Birgitte. Altså, vi snakkede om før med hans første kone Lise, at det jo også så det udestår jo udstået alle de prøvelser et ægteskab, et 40 årigt ægteskab har altså masser af børn, kamp om at få økonomien og hjemmet til at køre og Anerkendelse og karriere. Det kan man nærmest spejle sig i i dag, og ethvert forhold bliver også lidt slidt af det. Men Marie, altså, du ved. Tre års ægteskab med en yngre kone, og han er på toppen af sin karriere, og de får det her ene kærlighedsbarn og så videre. Altså, de nåede jo aldrig til den fase, som Lise og ham levede i igennem mange, mange år. Altså kan det også være en grund til, at man sådan at Grundtvig overromantiserer det her forhold, fordi der aldrig blev så slidt?

Birgitte Stoklund Larsen: Det kan han sagtens. Men, men jeg vil sige, at den tid, de fik sammen, de korte, den korte tid var jo ikke uden vanskeligheder heller, fordi Grundtvig var faktisk en af sine kriser, mens en af sine depressive kriser, mens han, mens han er gift med Marie og. Og det er jo også noget, der godt kan tage voldsomt på et ægteskab og. Der står hun ham bi, kan man sige. Men det er klart, at at de tre år med Marie står jo i et andet lys, fordi hun blev jo ikke. Hun blev jo ikke gammel, vel? Og deres økonomiske vilkår var også helt anderledes end de vilkår han havde haft med Lise...

Pernille Brunse: og mængden af børn.

Birgitte Stoklund Larsen: Og mængden af børn altså. Og jeg tror også altså jeg tror faktisk ikke der er tvivl om, at Marie var Grundtvigs store kærlighed. Men jeg tror også, at der er rigtig mange mandlige forskere, som har syntes, at det var noget helt ekstraordinært, som man så også, man i forskningen egentlig har været med til. Og ellers i omtalen af det har

været med til at romantisere det endnu mere. Det er ikke nødvendigvis kun Grundtvig, der har gjort det, men historien er jo også så Altså så vildt det der korte ægteskab mellem de to mennesker. Og hun dør fra et lille barn, som Grundtvig står alene med. Altså, det er jo en meget gribende historie.

Pernille Brunse: Så jeg hører dig faktisk sige, Birgitte, at du kan ikke helt afvise, at både når vi taler om den og Grundtvig selv også har overromantiseret den her historie, fordi den var så kort, altså i et digt fra oktober 1854 har jeg også fundet, at han ligesom sammenligner hende med en engel. Altså så svæv, der hed på engle vis Marie mil fra Paradis. Altså hun bliver noget guddommeligt. Hun er ikke den sure kone, der brokker sig over at børnene er hentet for sent eller et eller andet. Hun bliver det her guddommelige. I 1872, da dør Grundtvig. Han får lov til at blive en meget gammel mand på det her tidspunkt. Han dør i sin lænestol en uge før sin 89 års fødselsdag.

Birgitte Stoklund Larsen: Ja.

Pernille Brunse: Så hvis du skal sætte nogle ord på, hvilken rolle spillede sorgen i Grundtvigs erindring om Marie?

Birgitte Stoklund Larsen: Jamen, det kommer jo til at spille en rigtig stor rolle. Men, men, sorg er jo også et udtryk for kærlighed. Altså, det er en meget stor kærlighed, som også afføder en meget, meget stor sorg. Altså, man siger jo, at sorg er en kærlighed du ikke kan nå. Og det udspiller sig altså virkelig stærkt for Grundtvig.

Pernille Brunse: Og så kan jeg ikke lade være at tænke, at i sorgen kan man jo også mindes den udkårne præcis som man ville. Fordi der behøver de ikke svare igen eller have en dårlig hårdag eller hvad ved jeg. Man kan jo ophøje dem til altid at være kærlige og smukke og søde, når man mindes dem.

Birgitte Stoklund Larsen: Ja, og man kan sige, at Grundtvig, han han både mindes, men han håber jo også, han håber jo, at de skal ses igen i Paradis.

Pernille Brunse: Jamen, jeg håber da ved Gud så, at de to de mødtes igen i Paradis. Men Birgitte. Tusind, tusind tak for at fortælle den her... Ja, altså lykkelige kærlighedshistorie, men som jo ender med alt for tidlig død. Og dermed kommer sorgen i erindringen om den her kærlighed til at fylde en hel masse. Tusind tak.

Birgitte Stoklund Larsen: Velbekomme.

Pernille Brunse: Grundtvig og Maries forhold var kort. Men deres kærlighed står tilbage som dyb og intens. Og især hjulpet godt på vej af Grundtvigs smukke tekster. Om Marie. Om det virkelig var den store kærlighed, eller om den tidlige død forstærkede fortællingen, det vil altid være et åbent spørgsmål. Jeg tror dog, det sidste spiller en stor rolle. For måske er det netop, når kærligheden dør, før flammen er brændt ud, at den efterlader den dybeste smerte i os, uanset om vi blev forladt, eller om vi mistede. Kærlighedshistorie er produceret af guld og bronze for Nationalmuseets mediehus. Vores tid. Redaktør er Rikke Caroline Carlsen. Bag musikken står Lucas Francis Claver og mit navn er Pernille Brunse. Skriv til mig på sociale medier, hvis du har gode idéer til nye kærlighedshistorier eller kommentarer til dem, du har hørt.

Outtro: Du har lyttet til en podcast fra Nationalmuseets mediehus Vores tid. Følg os på Facebook og Instagram, så får du fascinerende historier og nyt om episoder fra vores mange podcast.

Vores Tid – Nationalmuseets Mediehus

Kærlighedshistorie S2E7: N.F.S. Grundtvig og Marie Toft:

Temamusik: Lucas Francis Claver

Produceret af Juul og Brunse for Vores Tid med støtte fra William Demant-fonden, Ingeniør Kaptajn Aage Nielsens Familiefond, Hoffmann og Husmans Fond, Otto Mønstedts Fond, Lemvig-Müller Fonden, Grete og Sigurd Pedersens Fond, Axel Muusfeldts Fond.